

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE

2 / 2014 Huhtikuu

Synttärisankarit 20 vuotta!
Metsähistorian Seura ja
Lusto – Suomen Metsämuseo

Ajankohtaista

Metsähistorian Seuran vuosikokous

Vuosikokous pidettiin Tieteiden talolla Helsingissä keskiviikkona 9. huhtikuuta. Kokoukseen osallistui 24 seuran jäsentä. Puheenjohtajana toimi Markku Rauhalahi ja sihteerinä Leena Paaskoski.

Kokouksessa käsiteltiin tavanomaiset vuosikokousasiat: toimintakertomus, tilinpäätös ja toiminnantarkastajien lausunto. Kaikki hallituksen esitykset hyväksyttiin ja vastuuvapaus myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. Samoin hyväksyttiin hallituksen esittämä toimintasuunnitelma sekä tulo- ja menoarvio vuodelle 2014. Jäsenmaksuksi päätettiin 25 euroa ja kannatusmaksuksi 100 euroa. Näihin maksuihin sisältyy joka toinen vuosi ilmestyvä julkaisu Vuosilusto, jonka seuraava numero postitetaan henkilö- ja kannattajajäsenille tänä keväänä. Jäsenkunnasta nostettiin esille myös ajatus mahdollisesta ainajäsenmaksusta. Hallitus pohtii asiaa.

Hallituksen puheenjohtajaksi alkavalle toimikaudelle valittiin Tapani Tasanen.

Hallituksen jäseniksi valittiin erovuoroisista uudelleen Risto Hyvärinen, Helkamari Knaapi ja Antti Koskimäki. Liisa Siipilehdon tilalle valittiin uudeksi jäseneksi Maija Kovanen.

Seuran toiminnantarkastajiksi vuodelle 2014 valittiin Antti Sipilä ja Mikko Rysä sekä heidän varamiehikseen Esko Pakkanen ja Pentti Roiko-Jokela.

Tämän vuoden pro gradu -palkinto luovutettiin FM Ville Impiölle Oulun yliopistossa vuonna 2013 hyväksytystä Suomen ja Skandinavian historian alaan kuuluvasta tutkielmasta ”Metsähallintoa korven kansan parissa, Metsähallituksen Ranuan hoitoalue vuosina 1905–1939”. Ville Impiö esitteli tutkimustaan vuosikokousväelle.

Vuosikokousesitelmän piti FT Antti Vallius aiheesta ”Romantiikkaa ja rationalismia - Metsätalouden kuvallinen esittäminen suomalaisissa maise-makuvajulkaisuissa”. Esitelmä perustuu Valliuksen taidehistorian alan väitöskirjaan ”Kuvien maaseutu – Maaseutumaisemakuvaston luomat mielikuvat suomalaisesta maaseutukulttuurista”. Vallius on kirjoittanut samasta teemasta myös artikkelin tänä keväänä julkaistavaan Vuosilustoon. Esitelmä innosti kokousväen käymään vilkkaan keskustelun.

Esitelmän jälkeen oli vielä vuorossa perinteinen jäsen- ja tutkijatapaaminen.

Tapani Tasanen
puheenjohtaja

Metsähistorian Seuran vuosikokous 9.4.2014. Kuva Tapani Tasanen.

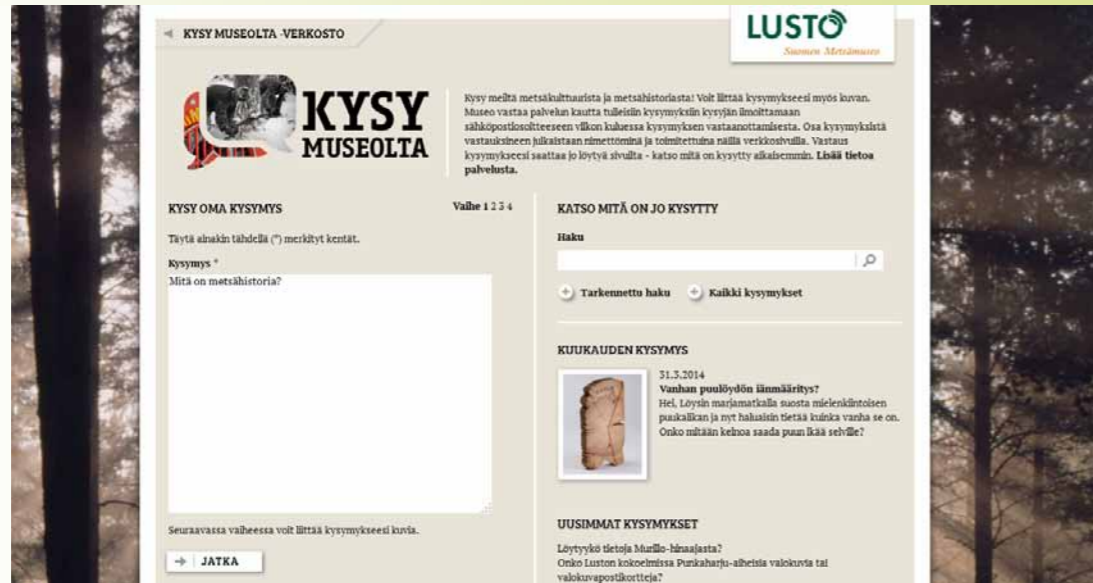
Metsähistorian Seura 20 vuotta – kirjoitus- ja kuvakilpailu

Julistamme seuran jäsenille ja kaikille metsähistorian harrastajille juhluvoiteemme liittyvän kirjoitus- ja kuvakilpailun. Tarkoitus on nostaa esiin mielenkiintoisia tapahtumia ja muistoja seuran kahdelta ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. Kilpailuun voi osallistua omaperäisillä kirjoituksilla (max. 5 liuskaa), valokuvilla, piirroksilla, maalauksilla ja muilla kuvaesityksillä.

Kilpailu jaetaan kahteen osaan: a) kirjoitukset ja b) kuvat. Kirjoituskisaan osallistuvat työt voivat olla kuvitettuja.

Kilpailuun tarjottavat työt tulee toimittaa perjantaihin 9.5.2014 mennessä joko postitse osoitteeseen: Tapani Tasanen, PL 412, 60101 Seinäjoki (kuoreen teksti Kirjoitus- ja kuvakilpailu) tai sähköpostitse osoitteeseen tapani.tasanen@seamk.fi. Viestin aihekenttään teksti Kirjoitus- ja kuvakilpailu ja viestiin vastaanottokuitaus.

Seuran hallituksen asettama raati valitsee palkintojen saajat. Palkitut työt ja mahdollisesti muitakin kilpailutöitä julkaistaan seuran jäsentiedote Susikossa. Kilpailun tulokset sekä kilpailuun osallistuneita kuvia esitetään kesäkuun 13.-14. päivinä pidettävän 20-vuotisjuhlaseminaarin ja -retkeilyn yhteydessä sekä Susikossa 3/2014. Muista mahdollisista julkaisufoorumeista sovitaan erikseen tekijöiden kanssa.

Ilmoittaudu metsähistorian tietopalvelun asiantuntijaksi!

Lusto on nyt osa Kysy museolta -verkkotietopalvelua. Palvelun kautta Lustolle ja muille mukana oleville kuudelle museolle (Designmuseum, Helsingin kaupungin museo, Suomen maatalousmuseo Sarka, Suomen valokuvataiteen museo, Teatterimuseo ja Tekniikan museo) voi lähettää museon erikoisalaan liittyviä kysymyksiä. Palvelu löytyy osoitteesta: www.kysymuseolta.fi

Luston Kysy museolta -sivulla vastataan museon toimintaan ja palveluihin liittyviin sekä metsäkuultuuri- ja metsähistoria-aiheisiin kysymyksiin. Osa kysymyksistä julkaistaan nimettöminä ja toimitettuina palvelun verkkosivuilla. Vastaajan nimi ja mahdolliset käytetyt lähteet julkaistaan vastauksessa. Näin kertyvistä metsäalan aiheista muodostuu sivulle julkisesti selattavissa oleva tietopankki.

Jotta palvelussa julkaistava metsäalaa ja metsähistoriaa koskeva tieto olisi mahdollisimman korkealuokkaista, käännyimme nyt Metsähistorian Seuran asiantuntijoiden puoleen: Haluaisitko osallistua Kysy museolta -palveluun toimimalla vapaaehtoisena erikoisasiantuntijana?

Käytännössä toimitaan seuraavasti: Verkkopalvelun käyttäjä lähettää Lustolle metsäaiheisen kysymyksen, joka ohjataan museosta sähköpostitse vastattavaksi henkilölle, jolla on aiheeseen liittyvää tietämystä. Viikon sisällä kysymyksen saapumisesta vastaaja toimittaa vastauksensa museoon josta se viedään edelleen julkisesti tarkasteltavaksi Kysy museolta -palveluun.

Verkkopalvelun asiantuntijana toimiminen ei yksittäiseltä henkilöltä vaadi suuria ajallisia ponnistuksia. Välitettyn kysymykseen vastaamisesta on tietysti aina myös mahdollista kieltäytyä.

Tule mukaan tietopalvelun erikoisasiantuntijaksi! Ilmoittautua voit Luston tiedottaja Anne Kaljuselle (anne.kaljunen@lusto.fi). Kerro ilmoittautumisen yhteydessä nimesi, oppiarvosi/asemasi, tieteenalasi/osaamisalasi, asiantuntemuksesi tarkemmat aihealueet sekä yhteystietosi.

Metsähistorian Seuran ja Luston 20-vuotisjuhlaohjelmaa

Metsähistorian Seuran ja Luston 20-vuotisjuhlaretkeily

Ohjelma

Perjantai 13.6.

- 10.59 Juna saapuu Lustolle
- 11:00 Ilmoittautuminen ja omakustanteinen lounas, Luston Ravintola
- 12:00 Retkeily alkaa, lähtö Kososen bussilla Luston pihasta
- 12:15 Putikon Saha, esittely Pekka Lehonkoski
- 13:00 Parikkalan Siikalahti, Marko Rikala ja Metsähallituksen opas
- 14:00 Kahvit Siikalahden nuotiopaikalla ja luontotuvalla
- 14:30 Parikkalan patsaspuisto, Veijo Rönkkösen taidetta, puisto-opas
- 15:30 Lähtö bussilla Lustolle, opastus Punkaharjun harjualueella, matkaeväät
- 16:30 Majoittuminen, bussi vie Valtionhotelliin ja Kruunupuistoon
- 17:45 Bussi tuo vieraat Valtionhotellista ja Kruunupuistosta Lustolle
- 18:00 Kairan kulkijat -esitys Luston Auditoriossa; Kai Lehtinen ja Heikki Rantanen
- 19:30 Siirtyminen bussilla Valtionhotellille
- 20:00 Juhlaillallinen Valtionhotellilla, tarinahetkiä
- n. 22:30 Siirtyminen bussilla majoitukseen Kruunupuiston Urholaan

Veijo Rönkkösen betonipatsaat sammaloituvat puutarhassa. Kuva Eero Knaapi 2013.

Metsäntutkimuslaitoksen nuorta visakoivikkoa.
Kuva Eero Knaapi 2011.

Lauantai 14.6.

08:00 Aamiainen majoituksessa
08:45 Siirtyminen bussilla Valtionhotellilta ja Kruunupuistosta Lustolle

9-12 Metsähistorian Seuran ja Metsämuseo Luston 20-vuotisjuhlaseminaari Luston auditoriossa

* Metsät suomalaisessa talouskeskustelussa EU-aikana. Professori Ilkka Nummela, Jyväskylän yliopisto

* Metsät pärjäävät - entä metsätalous ja -teollisuus?

Osastopäällikkö Esa Härmälä, Työ- ja elinkeinoministeriö

* Metsän uusi aika, Aluejohtaja Anssi Niskanen, Suomen Metsäkeskus, Pohjois-Karjalan alueyksikkö

12:00 Seminaarilounas Luston Ravintolassa

13:00 Tutustuminen Luston näyttelyihin ja ulkoalueen tapahtumatarjontaan

14:00 Opastettu kierros Tutkimuspuistossa, vanhempi tutkija Teijo Nikkanen Metlalta, Kososen bussi

15:00 Kahvitaukio Karjalan kalliolla

15:40 Siirtyminen bussilla Lustolle

15:54 Juna lähtee Luston seisakkeelta

Optiona halukkaille sunnuntaina 15.6.

08:00 Aamiainen majoituksessa

09:00 Lähtö Niinisaareen, Patasaloon ja Kerimäen Hytermään.

12:00 Kenttälounas Hytermässä

15:00 Paluu Lustolle

Arvoisat Metsähistorian seuran jäsenet. Järjestäjien puolesta haluan toivottaa teidät sydämellisesti tervetulleiksi Metsähistorian Seuran ja Luston yhteiselle 20-vuotisjuhlaretkeilylle ja -seminaariin Punkaharjulle 13.-14.6.2014.

Olemme valmistelleet mielenkiintoisen ohjelman joka sisältää niin metsäretkeilyä, lintu – kuin kulttuuripuistojakin, Suomen vanhinta metsäntutkimusta, seminaarin mainioin luennoin sekä tietenkin museon näyttelyineen ja tapahtumineen. Perjantai-illan juhlaa pohjustaa retkeilyä varten tilattu Kairan Kulkijat – esitys, jossa maankuulut näyttelijät Kai Lehtinen ja Heikki Rantanen esittävät metsämiesten ajatelmia elämästä ja lauluja Lauri Viidasta Tony Edelmaniin. Illan kruunaa Valtionhotellin juhlailallinen muisteluineen ja ohjelmineen.

Majoitus varataan omatoimisesti, olemme varanneet kiintiöt kahdesta majoitusliikkeestä, jonne on myös bussikuljetukset ohjelman mukaan. Majoitukset eivät sisälly retken hintaan:

* Punkaharjun Valtionhotelli <http://www.punkaharjunvaltionhotelli.fi/> puh +358 20 752 9100, hinnat 75 €-180 € 1-2hh

* Kruunupuisto <http://www.kruunupuisto.fi/>

puh. +358 (0)20 763 9130, hinnat 82 €-99 € 1-2hh Urhola-rakennuksessa Majoitusta varatessa muistakaa mainita tunnus Metsähistorian Seuran Juhlaretkeily.

Toivomme teidän ilmoittautuvan retkeilylle to 15.5.2014 mennessä Luston asiakaspalveluun 015 – 345 100 tai sähköpostitse [lusto\(at\)lusto.fi](mailto:lusto(at)lusto.fi). Ilmoittakaa osallistujien nimet, yhteystiedot ja erikoisruokavaliot, samoin jos maastossa liikkuminen on hankalaa. Mainitkaa ilmoittautuessa myös majoitusliike, niin tiedämme järjestää bussikuljetukset aamuisin ja iltaisin. Olemme valmistautuneet järjestämään optiona sunnuntaille pienen retkeilyn Hytermän kuululle luonnonsuojelualueelle, jos halukkaita lähtijöitä löytyy. Retki tehdään vaatimattomilla veneillä, joten huomioikaa se varustuksessa. (Sunnuntain osuus ei sisälly retkeilyhintaan.)

Ilmoittautumisten jälkeen lähetämme teille postitse laskun retkeilystä. Retkeilyn hinta on 210 € osallistujaa kohden. Toivomme teidän suorittavan sen 31.5. mennessä.

Hyvät ystävät, on mieluisaa nähdä teitä muistelemassa Seuran ja Luston yhteisiä alkuaikoja retkeilyllä kesäkuussa. Sydämellisesti tervetuloa!

Museoisäntä Eero Knaapi, Lusto - Suomen Metsämuseo

Valtakunnallista metsämuseotoimintaa 20 vuotta – Luston juhluvuosi

Valtakunnallinen metsäalan erikoismuseo Lusto täyttää 1. kesäkuuta 20 vuotta. Vuosien varrella Lusto on kasvanut vireäksi metsäkulttuurin monitoimitaloksi ja tietokeskukseksi, joka toimintansa kautta tallentaa muuttuvaa metsäkulttuuria ja tuo esiin suomalaisen metsäsuhteen moninaisuutta.

Metsäkulttuurin muisti

Valtakunnallisena metsäalan ja metsäkulttuurin erikoismuseona Lustolla on asiantuntijavastuu metsäkulttuurin tallentamisesta koko maassa. Lusto hallinnoi ja tutkii laajoja ja jatkuvasti karttuvia metsähistoriaan liittyviä kulttuuriperintöaineistoja ja tarjoaa kokoelma- ja tietopalveluita.

Luston on aktiivinen edelläkävijä mm. kokoelmahallinnan ja kokoelmien saavutettavuuden kehittämis- ja suunnittelutyössä. Merkittävä osa Luston esine-, valokuva-, filmi- ja video- sekä kirjakokoelmista on luetteloitu ja digitoitu, ja pääosa kokoelmista on kaikkien saavutettavissa Kantapuu-museotietokannan ja Finnatiedonhakupalvelun kautta.

Lustossa on alansa laajin valokuvakokoelma, joka käsittää n. 350 000 kuvaa. Esineitä on lähes 13 000. Kirjastossa on noin 15 000 julkaisua, ja filmi- ja videotallenteita on kokoelmassa noin 2000. Työtä suomalaisen metsäkulttuurin tallentamiseksi tehdään yhteistyössä paikallismuseoiden, muiden erikoismuseoiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja metsähistorian harrastajien kanssa.

Juhlavuoden näyttelyissä ilmiöitä ja ajankuvia

Kuluneiden 20 vuoden aikana Lustossa on järjestetty yli 200 erikoisnäyttelyä. Näyttely ovat avanneet uusia ja ajankohtaisia näkökulmia metsäkulttuuriin ja täydentäneet Luston perusnäyttelytarjontaa, joka ulottuu entisajan savotoilta koneiden aikakaudelle saakka ja esittelee metsätyön ja puutalouden lisäksi myös metsien suojelua, metsien virkistyskäyttöä ja metsiin liittyvää kansanperinnettä.

Juhlavuoden uudet erikoisnäyttelyt avataan 9. toukokuuta. Kun Suomi putos puusta – vai putosko? -näyttelyssä tarkastellaan metsään liittyviä ilmiöitä viimeisten 20 vuoden ajalta. Näyttelyssä mm. pohditaan, kuinka tekninen kehitys, globalisaatio ja yhteiskunnan moniarvoistuminen ovat vaikuttaneet niin metsäklusterin toimintaan kuin ihmisten henkilökohtaiseen metsäsuhteeseenkin.

Susi, saha ja GPS -näyttelyssä palataan suomalaisen metsämuseotoiminnan alkujuurille. Näyttelyssä Lusto asettuu osaksi erilaisten metsämuseohankkeiden yli satavuotista historiaa, ja näyttelyssä myös nähdään, millaista on moderni metsämuseotyö.

Luston moderni, betonirunkoinen metsämuseorakennus herätti valmistuessaan 1990-alussa paljon keskustelua: Voidaanko metsämuseo rakentaa betonista? Valokuvanäyttelyssä Vuosirenkaita seurataan vaikuttavan, mutta kiistellyn

Lusto-rakennuksen syntyvaiheita arkkitehtuurikilpailusta aina museon laajennusprojektiin saakka.

Luston perusnäyttely täydentyy Bioenergia ja innovaatiot -näyttelyosion, jossa esitellään puupohjaisia energiamuotoja sekä metsäsektorin tärkeitä innovaatioita menneisyydestä tähän päivään. Näyttelyn rakentamista on tukenut Suomen Metsäsäätiö.

Näyttelyvuotta värittää myös Suomen Taiteilijaseuran 150-vuotisjuhlanäyttely Yhtä juhlaa! Näyttelyssä nähdään metsätematikkaan liittyviä videoinstallaatioita, akvarelleja ja maalauksia suomalaisilta nykytaiteilijoilta. Näyttelyn kuraattorina toimii Marketta Haila. Taiteilijaseura esittelee juhluvuotensa kunniaksi suomalaista nykytaidetta myös muissa erikoismuseoissa.

Kesällä Lusto ja Savonlinnan maakuntamuseo Riihisaari esittelevät yhteisnäyttelyssä värivalokuvauksen varhaisen, mutta unohdetun pioneerin Sergei Prokudin-Gorskin (1863–1944) värivalokuvia. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaalla Punkaharjun Vanhalla rautatieasemalla Luston vieressä on esillä mm. ensimmäinen värivalokuva Punkaharjulta, metsään ja metsätyöhön sekä Muurmannin radan rakentamiseen liittyviä varhaisia värivalokuvia. Riihisaareissa puolestaan on esillä Olavinlinna-, Savonlinna-, Viipuri- ja Saimaan kanava -aiheisia kuvia. Näyttelyiden välillä pääsee kulkemaan junalla, sillä molemmat museot sijaitsevat Savonlinna–Parikkala-radon varrella, ja Lustolla on myös oma junaseisake. Näyttely avautuu 6. kesäkuuta.

Anne Kaljunen

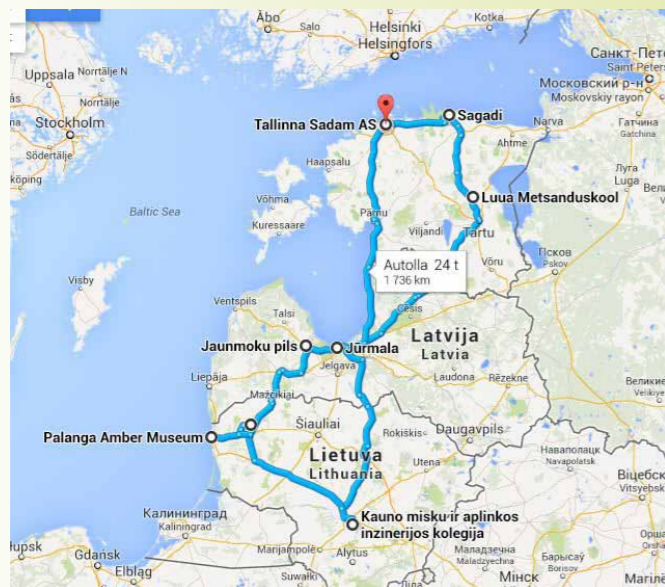
Valtionhotellin rantaa Punkaharjulla 1903–1904. Kuva on yksi Venäjän ja Suomen ensimmäisistä värivalokuvista ja kuuluu maailman vanhimpaan värivalokuvakokoelmaan Yhdysvaltain kongressin kirjastossa. Sergei Prokudin-Gorski, Library of Congress.

Retkeilyt ja konferenssit

Baltian opintomatka 17.9.-21.9.2014

Baltiaan suuntautuva matka on suunnitteilla viikolle 38. Ohjelmaa olemme alustavasti suunnitelleet Tapani Tasasen, Markku Rauhalahden, liettualaisen Kaunasin metsäoppilaitoksen rehtorin Albinas Teberan ja virolaisen Luuan metsäoppilaitoksen rehtorin Haana Zuban kanssa.

Ohessa ohjelmaluonnos, joka on myös lähetetty matkatoimistoille tarjoustu varten:

17.9. Helsinki klo 21.30 - 18.9. Tallinna klo 07.00 (Viking XPRS)
18.9. klo 07.00 bussilla Tallinna – Sagadi / Viron metsämuseo (<http://www.sagadi.ee/museo>), josta matka jatkuu Luuan metsäoppilaitokselle Kaarepereen (www.luua.edu.ee) (lounas, arboretum). Matka jatkuu Latviaan Jurmalan alu-

eelle, jossa majoitus ja illallinen. Mahdollisuus omatoimiseen tutustumiseen alueeseen (www.latvia.travel/fi/artikkeli/jurmala).

19.9. Jurmalasta aamiaisen jälkeen ajetaan Liettuaan Kaunasiin, lounastaen matkalla. Iltapäivällä tutustutaan Kaunasin metsäoppilaitoksen

(www.kmaik.lt) metsämuseoon ja tapaamme liettualaisen metsähistorioitsija Romualdasin Mankusin. Mahdollisesti myös muuta ohjelmaa luvassa. Illallinen ja majoittuminen oppilaitoksella tai lähistöllä.

20.9. Aamiaisen jälkeen jatkamme Kaunasista Plokstinen Kylmän sodan museolle (www.coldwar sites.net/country/lithuania/plokstine-missile-base-museum-of-cold-war) ja Zemaitijosin kansallispuistoon (www.zemaitijosnp.lt/en/for-visitors/places-to-visit/plateliai) lounaaseen. Iltapäivällä opastettu tutustuminen Palangan meripihkamuseoon (www.pgm.lt/gintaro_muziejus/titulinis_en.htm). Majoittuminen ja illallinen Palangan ympäristössä tai Latvian puolella.

21.9. Matka jatkuu Latviassa ja tutustumme Latvian metsähistoriaan Jaunmokun linnassa (www.jaumokupils.lv/en/museum/forestry_museum)

Lounas ja päivällinen nautitaan matkan varrella.
Tallinna 19.30 – Helsinki 21.30 (Tallink Star)

Ohjelman valmistamisessa ollaan yhteistyössä myös virolaisiin ja latvialaisiin metsäammattilaisiin ja metsähistorian asiantuntijoihin. Kohdeselostukset matkan aikana tulkitaan suomen.

Matkan lopullinen hinta selviää tarjousten perusteella, mutta hinta-arvio on 700 €/seuran jäsen ja 800 €/muut osallistujat.

Liettualainen puuveistos Dzukijas kansallispuistossa. Kuva Pirkko Kivinen.

Ilmoittautumiset 18.6.2014 mennessä allekirjoittaneelle sähköpostiin [pirkko.kivinen\(at\)seamk.fi](mailto:pirkko.kivinen(at)seamk.fi). Pyydän että ilmoitatte, haluatteko majoittua 1 h vai 2 h huoneessa sekä mahdolliset ruoka-aine-allergiat.

Tervetuloa mukaan syysretkelle Baltiaan!

Pirkko Kivinen

Plokstinen kylmän sodan museon rakettkokoelmaa. Kuva Tapani Tasanen.

Nordisk skogshistorisk konferens 20-24 AUGUSTI 2014

Samers och andras tidiga nyttjande av den boreala skogen

Varmt välkomna till 2014 års konferens, där vi fokuserar på den boreala skogens nyttjande i norra Sverige. Vi inleder och avslutar i Umeå, som i år är en av Europas två kulturhuvudstäder.

Vi åker vidare på Blå Vägen, längs Umeälven, mot Lappland och Lycksele kommun, där vi spenderar två dagar för exkursioner och seminarium.

PROGRAM I KORTHET

ONSDAG 20 AUG

Kl 17- 18. Samling och registrering på Hotell Dragonen i Umeå. Därefter besök i tre rekonstruerade samiska visten/boplatser och visning av utställningen Rock Art in Sápmi (hällkonst i sameland) på Västerbottens museum, där vi också äter middag.

TORSDAG 21 AUG

Vi passerar Umeås medeltida kyrka på väg mot Baggböle – ett sågverkscentrum under 1800-talet. Besök i Arboretum Norr innan vidare färd till Norrfors vid Umeälven. Här tittar vi på 4 000-åriga hållristningar och den laxtrappa som ingår i restaureringen av älven efter flottningsepoken. Lunch med berättelser i Granö, en tidig samlingsplats för samer. Framme i Lycksele och efter incheckning på Hotell Lappland tittar vi på Skogsmuseets utställningar.

Middag på Skogsmuseet.

FREDAG 22 AUG

Exkursion till Jovans Ekopark och Pauliden – fina områden där vi ser spår av skogens nyttjande från stenålder fram till idag, såsom fångstgropar, härdar, bark-täkter, tjärdalar, kanalsystem och cykelstigar. Vi får också veta mer om hur Sveaskog och Vapstens sameby nyttjar skogen idag och hur samverkan fungerar. Skogs-lunch. Åter i Lycksele besöker vi en hållmålning där spännande fynd har gjorts.

Middag på Ansia Resort.

LÖRDAG 23 AUG

Seminariedag med föreläsningar.

Sverige Lycksele lappmark före kolonisationen. Gudrun Norstedt, Sveriges Lantbruksuniversitet. Förindustriellt och tidigt industriellt skogsbruk i Norrlands inland – från pottaska till bjälkar och timmer. Lars Östlund, Sveriges Lantbruksuniversitet.

Island Modellering Norse deforestation in Iceland: An agent-based computational approach. Nikola Trbojevic, University of Iceland

Norge Föreläsning och föreläsare fastställs senare.

Finland Skogssamernas fångstsamhälle. Matti Enbuske, Uleåborgs universitet.

Danmark Samisk renskötsel i Grönland och på Jylland i 1900-talet. Peter Friis Møller, Skov- og Naturrådgivning, Roskilde.

Seminarier varvas med deltagande i det årliga firandet av Skogens dag som äger rum på Gammlplatsen, med tjärdalsbränning, kolbullar, film och musik mm.

Avslutningsmiddag på Skogsmuseet.

Foto: Skogsmuseet i Lycksele, Västerbottens museum.

SÖNDAG 24 AUG

Kl 8.00. Avfärd mot Umeå och flygplatsen (framme ca kl 9.45).

YTTERLIGARE INFORMATION OM PLATSER VI BESÖKER

Umeå 2014	www.umea2014.se
Västerbottens Museum	www.vbm.se/sv/se-and-gora/gardar-hus-visten/byggnader/samevisten.html
Arboretum Norr	www.arboretum-norr.se/
Gammlplatsen, Lycksele	www.gammlplatsen.com
Jovans Ekopark	http://www.sveaskog.se/jakt-fiske-och-friluftsliv/besoksomraden/ekopark-jovan/kultur/
Skogsmuseet i Lycksele	www.skogsmuseet.se

UPPLYSNINGAR

Resor	Bokas och bekostas av anmälan.
Boende	Hotell i Umeå och Lycksele. Enkelrum för de som önskar.
Exkursionsavgift	Cirka 5 000 kr inklusive resor, logi och mat under exkursionsdagarna. Den slutliga kostnaden beror av eventuella bidrag.
Exkursionsledning	Christer Sundqvist, Erik Valinger, Björn Åström

ANMÄLAN

Senast 1 maj till Iréne Gustafson eller Erik Valinger

	telefon	e-post
Erik	+4690 786 8335	erik.valinger@slu.se
	+4673 066 99 83	
Iréne	+46950 177 42	irene.gustafson@lycksele.se

Vi besvarar också ev frågor. Anmälan är bindande. Betalning sker under konferensens dag 1.

Varmt välkomna!

Våra samarbetspartners:

Tervetuloa mukaan pohjoismaisten metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen vuotuiselle konferenssimatkalle Ruotsin Uumajaan ja Lyckseleen 20.-24.8.2014!

Suomen kiintiö konferenssiin on 15 osanottajaa. Ilmoittautuminen päättyy jo vappuna, joten varmista pikaisesti paikkasi kiinnostavalla matkalla. Lisätietoja ja ilmoittautumiset: Leena Paaskoski, [leena.paaskoski\(at\)lusto.fi](mailto:leena.paaskoski(at)lusto.fi), 050 3669552

Kirjoja ja tutkimuksia

Metsähallintoa korven kansan parissa Metsähallituksen Ranuan hoitoalue vuosina 1905–1939

Metsähallinnon synty Ranuan erämaahan, Simo- ja Lijoen vesistön latvavesille, sysäsi alulle paikallisesti merkittävän historiallisen muutoksen. Muutoksen seurauksena ennen lähes tavoittamattomat saloseudut saatiin Metsähallituksen käyttöön ja valvontaan, myös paikallinen väestö pääsi hyötymään metsäsektorin kasvun tuomista hyödyistä.

Tutkin pro gradu -tutkielmassani metsähallinnon toimintaa ja merkitystä Metsähallituksen Ranuan hoitoalueella vuosina 1905–1939. Päälähteenä tutkimuksessa on käytetty Oulun maakunta-arkistossa säilytettävää Ranuan hoitoalueen arkistoa. Muina lähteinä olen käyttänyt lin tarkastuspiirin, Pohjanmaan piirikuntakonttorin ja Ranuan kunnan arkistoja sekä Tilastollista vuosikirjaa. Olennaisimmat tutkimuskysymykset ovat: Kuinka Metsähallitus vaikutti alueen maan ja metsien käyttöön, ja mikä oli alue-metsänhoitajan rooli?

Metsähallituksen Ranuan hoitoalue perustettiin vuonna 1905. Ensimmäisenä aluemetsänhoitajana toimi Johan Hackstedt. Muodostetun hoitoalueen pinta-ala oli 162 000 hehtaaria, josta kasvullista metsämaata 63 000 hehtaaria. Hoitoalue jakautui kahdeksaan 21 000 hehtaarin vartiopiiriin. Ranuan hoitoalue erotettiin omaksi hoitoalueeksi yhtä aikaa Ylisimon hoitoalueen kanssa lin ja Simon hoitoalueista. Uudet hoitoalueet sijaitsivat pääosin vuonna 1917 perustetun Ranuan kunnan rajojen sisällä. Ranuan hoitoalueen perustamisen syinä olivat tarve pienentää hoitoalueiden kokoa, kasvava metsätalous sekä metsänhaaskauksen lopettaminen.

Merkittävin muutos hoitoalueen kokoon ja toimintaan tapahtui kesällä 1923, jolloin Ranuan ja Ylisimon hoitoalueet yhdistettiin. Uuden Ranuan hoitoalueen pinta-ala oli 290 000 hehtaaria, josta kasvullista metsämaata 103 000 hehtaaria. Uusi hoitoalue kattoi noin 83 prosenttia Ranuan kunnasta.

Metsähallitus harjoitti 1900-luvun alussa Ranualla ainoastaan puun pystymyyntiä. Oma hankintatoiminta alkoi hakkuukaudella 1925–1926, ja lyhyessä ajassa Metsähallituksesta muodostui ainut valtion metsiä hakkaava taho. Metsähallituksen hankintahakkuuta perusteltiin sillä, että ne tukisivat myös paikallisten toimeentuloa. Ranualla syntyi kuitenkin tilanne, jossa metsäpalkkoja määritti vain Metsähallitus. Huolimatta Metsähallituksen monopoliasemasta tilanne oli kuitenkin parempi verrattuna 1910-lukuun, jolloin metsäyhtiöt saattoivat siirtää hakkuutaan tulevaisuuteen odottamaan parempia aikoja. Metsähallituksen tuoma ansio saattoi olla kapea, mutta

Kronstadtilaiset pakolaiset rakentamassa Kuhan - Simojärven maantietä. Metsähallituksen Ranuan hoitoalue 1920. Kuva Lusto, Metsähallituksen kokoelma, K. S. Tirkkonen.

ainakin se oli varma. Metsänhoitajat nimittäin tunsivat alueen asukkaiden tarpeet, ja täten pystyivät tarpeen mukaan aikaistamaan etenkin pinotavara-hakkuiden aloitusta suunnitellusta.

Aluemetsänhoitajien vaihtuvuus oli hoitoalueen alkuaikojen suurimpia ongelmia. Ensimmäisen kuuden vuoden aikana hoitoalueella työskenteli seitsemän eri metsänhoitajaa. Esimerkiksi aluemetsänhoitajan virassa vuodesta 1905 vuoteen 1923 ollut Johan Hackstedt, siirtyi jo vuoden 1907 aikana toisiin tehtäviin, mutta hän ei luopunut vakinaisesta virastaan. Hoitoalueen metsänhoitajina toimivat myös Arnold Salko (1914–1918), Viljo Hirvisuo (1918–1923), Weli Isomursu (1923–1929) ja Knut L. Nieminen (1929–1939). Vuoteen 1939 mennessä hoitoalueessa työskenteli yhteensä 12 eri metsänhoitajaa sekä useita avustavia metsänhoitajia.

Metsähallinnon tärkein tehtävä oli parantaa alueen metsien menekkiolosuhteita. 1920-luvulle saakka hakkuiden määrät saahasivat edestakaisin. Suuri vaihtelevuus ei johtunut ainoastaan ensimmäisestä maailmansodasta, vaan merkittäviä syitä olivat myös alueen syrjäinen ja eristäytynyt sijainti, kaksivuotinen uitto ja Metsähallituksen näkökulmasta puun alhainen hinta. Metsänhoitajat pyrkivät alusta pitäen parantamaan hoitoalueen kulkuyhteyksiä ja uitto-olosuhteita.

Ranuan ja Ylisimon hoitoalueiden tärkein uittoväylä oli Simojoki. Simojoen uitto-olosuhteiden parantamista suunniteltiin kaksi vuosikymmentä. Suunnitelmissa oli myös rakentaa uittoyhteys vedenjakajan yli Simojärven etelä- tai pohjoispäähän. Lopulta päädyttiin ratkaisuun, jossa Simojoen ja hoitoalueen pienempien jokien uitto-olosuhteita parannettiin mittavilla perkaustöillä sekä uittopadoilla. Merkittävää on, että Metsähallitus ryhtyi näihin töihin vasta, kun se itse oli toimeenpanemassa koko puunhankinnan ketjua 1930-luvun vaihteessa.

Metsähallitus rakensi hoitoalueeseen nopeasti kymmeniä kilometrejä pitkospuita, parantaakseen kulkuyhteyksiä eripuolille aluetta. Metsähallituksen suuri panostus oli myös 33 kilometriä pitkän, Kuha-Simojärvi maantien rakentaminen vuosina 1917–1925.

Metsänhaaskauksen lopettaminen kuului metsänhoitajien ja metsänvartioiden alkuajan tärkeimpiin töihin. Ilojen vesistöalue oli Suomen merkittävä metsänhaaskausseutu. Oleellista on huomata, että haaskausmäärät eivät lopulta olleet mittavia, vaan metsähallinnon tarve haaskauksen lopettamiseen liittyi väestön ajattelutavan muuttamiseen ja uskottavuutensa parantamiseen. Metsähallinnon tulo alueelle, merkitsi nimittäin myös ensimmäisen kunnollisen valvojan viranomaisen tuloa Ranuan metsiin. Ensimmäisten vuosien aikana tehtävästään erotettiin useita metsänvartioita ja vartiointiin panostettiin muutenkin suuria summia rahaa. Näkyvät metsävarkaudet saatiin lopetettua vuoteen 1917 mennessä. Alueen asukkaiden suhtautumista metsähallintoon ei kuitenkaan saatu parannettua edes 1930-luvun loppuun mennessä.

Metsähallituksen, Ranuan kunnan ja kuntalaisten suhde oli tutkimusajan kohtana moninainen. Metsähallituksen toimia rajoittajana ja valvojana ei katsottu alueen väestössä hyvällä. Ranuan seutu oli erittäin kruununmetsätorpparivaltaista, sillä puolet muutaman tuhannen asukkaan väestöstä asui kruunun mailla. Asutusmuotona, kruununmetsätorppalaitos oli metsänhoitajien jatkuvan murheen ja kritiikin alla. Kuvasipa eräs metsänhoitaja kruununmetsätorpparia ”metsien pahimmaksi tuhohyönteiseksi”. Aluemetsänhoitajat epäilivät myös useasti alueen ja maan soveltumista viljelyskäyttöön. Negatiivisesta suhtautumisesta huolimatta, metsänhoitajat kokivat tehtäväkseen myös puolustaa vuokralaistensa oikeuksia. Hoitoaluetta ja metsänhoitovirkakunnan toimintaa ohjasivat kuitenkin Metsähallitusta koskeneet lait, asetukset ja sisäiset johtosäännöt. Näistä velvoitteista johtuen yhteisön edun ajattelu ei aina näkynyt niin selvästi, mutta se oli tavoitteena.

Vuoden 1922 asutuslainsäädäntö aloitti tilattoman väestön asutustoiminnan ja valtionmetsätorpparien itsenäistymisen. Metsähallitus joutui kamppailemaan pitkään torpparien lunastamien maiden suuruudesta ja erityisesti maalla kasvaneen puuston arvosta. Valtionmetsätorppien erotustoimi saatiin pääosin valmiiksi vuoteen 1936 mennessä. Asutustoiminta vähensi valtionmetsien arvoa ja heikensi Metsähallituksen toimintamahdollisuuksia, koska asutustoiminnassa luovutettiin eniten maata hyvien uittoreittien varrelta.

Kunnan suuntaan Metsähallitus toimi etenkin pahanpäivän turvaajana. Metsähallituksen metsistä myytiin halvalla kirkon ja koulujen rakennuspuita sekä hätäaputyömaiden puusto. Metsähallituksen rooli korostui hankintatoiminnan kasvaessa, koska kunnan verokertymästä jopa puolet oli Metsähallituksen maksamaa. Metsähallitus maksoi veronsa myös silloin, kun paikalliset eivät sitä huonoista ajoista johtuen pystyneet tekemään. Ranuan hoitoalueen metsänhoitaja oli paljon vartijana. Hänellä oli myös suuri valta päättää siitä miten taloissa ja valtiontorpissa asuttiin ja syötiin.

Metsänhoitajan valta ylitti ajoittain jopa tuomiovallan. Mikään ei viittaa siihen, että tähän toimintaan olisi edes puututtu Metsähallituksen ylemmältä taholta. Ranuan hoitoalue muuttui ensimmäisten toimintavuosikymmenten aikana tiettömästi metsämaasta kohti tuottoisaa hankinta-aluetta. Metsähallinnon päätavoite oli saada menekkiolosuhteet sellaisiksi, että puuta oli kannattavaa myydä, hakata ja uittaa eri puolilta hoitoaluetta.

Ville Impiö

Metsähistorian Seura ja Metsänhoitajaliitto luovuttivat seuran vuosikokouksessa 9.4.2014 Ville Impiölle pro gradu -palkinnon vuonna 2013 Oulun yliopistossa hyväksytystä Suomen ja Skandinavian historian alaan kuuluvasta tutkielmasta ”Metsähallintoa korven kansan parissa, Metsähallituksen Ranuan hoitoalue vuosina 1905–1939”. Gradu on luettavissa sähköisesti osoitteessa <http://jultika oulu.fi/Record/nbnfioulu-201312062030>

Totuus Puu-Valiosta?

Siltala Sakari. Puu-Valion nousu ja uho. Murtuva yhteistyökäitalismi ja osuusaate 1982-2004. 239 s. 2013.

Helsingin yliopistossa hyväksytty Sakari Siltalan väitöskirja on kertomus Metsäliiton (nykyinen Metsä Group) noususta yhdeksi ”kolmesta suuresta” metsäyhtiöstä. Hyvin ja vauhdikkaasti kirjoitettu teos on mitä mielenkiintoisinta lisä maamme metsähistoriaan. Vaikka kirja pyrkii noudattamaan kronologista tapahtumien kulkua, sen voi sanoa jakautuvan kahteen osioon: Metsäliiton puukaupalliseen sekä teolliseen toimintaan. Molempiin on saatu oma dramatiikkansa, jota riittää enemmän teollisella puolella, eniten yritys-kaupoissa ja yhtiöjärjestelyissä, jos kohta yhtymän omilla investoinneillakin oli omat riskinsä. Siltala kertoo yksityiskohtaisesti tapahtumien kulusta, sellaistenkin, joista tavallisella meikäläisellä ei ole ollut aavistustakaan.

Vauhti alkoi 1980-luvulla, jolloin osuuskunta teki onnistuneimmat siirtonsa, joista näyttävimmät olivat Serlachius- ja Kemi-fuusiot, vai pitäisikö sanoa kaappaukset. 1990- ja 2000-luvut toivat lisää vauhtia, ehkä myös vauhtisokeutta. Kun vielä yhtymän osuuskunta- ja yhtiöpuolen näkemykset eivät aina yhtyneet, kaikki Metsäliiton siirrot eivät onnistuneet. Mutta eivät ne onnistuneet kilpailijoiltakaan. Tarkastelujakson lopulla Metsäliitto oli suurissa vaikeuksissa, mikä näkyi myös yhtymän paperiteollisuusyhtiön, pörssiin viedyn M-Realin osakekurssissa. (Siihen tosin ei kirjassa viitata.)

Metsäliiton 1980-luvun (ja aiempikin) menestys näyttäisi perustuneen – onnen ohella - paljolti osaavaan liikkeenjohtoon; tuolloin lähinnä Mikko Wuotin ja Matti Puttosen – molemmat metsämiehiä – junailemiin siirtoihin. Siltala ei kuitenkaan arvioi yhtymän avainhenkilöiden osuutta tapahtumien kulkuun – aineistoa siihen olisi ollut varmaan kosolti. Hän ei myöskään enemmältä pohdiskele, miten paljon vastapuolen huono pelisilmä vaikutti lopputulokseen.

Puukauppa näyttää olleen Siltalalle hieman vieraampaa, niin yksinkertaista kuin se onkin. Tutkija lähtee siitä aksioomasta, että ”Metsäliitto pyrki hallitsemaan koko maan raaka-aine- eli puumarkkinoita ja pakottamaan metsäyhtiöt sen ehdoilla tehtävän yhteistyön alle?” Oliko näin? Serla- ja Kemi-fuusiot sekä monet allianssisopimukset toivat toki Metsäliiton väelle itsevarmuutta, mutta olisikohan kuvitelma silloisesta ”Puu-Valiosta” jäänyt vain kokousjatkosten ”lasipuheiksi”. Strategioita ja muistioita voi laatia, mutta kun muistaa mitä tapahtui puumarkkinoilla esimerkiksi 1960- ja 1970-luvuilla (jotka eivät ole mukana Siltalan tarkastelussa), ymmärtää paremmin, mikä Suomessa oli ja on realistista.

Luonnollisesti Metsäliitolla oli puunkaupalliseen menestykseensä monta etua: tiivis yhteistyö MTK:n ja metsänhoitoyhdistysten kanssa, oma uskollinen metsää omistava jäsenkunta sekä hajanainen ja välistävetoonvalmis kilpailijakunta. Sehän tiedetään, että metsälalla on oma etu mennyt tarvittaessa yhteisen edelle; näin oli jo 1800-luvun lopulta alkaen. Se koski erityisesti teollisuuden ostoyhteistyötä, jonka ”syvimpään olemukseen” ei teoksessa ole kuitenkaan enemmälti paneuduttu.

Silti puupuolen kuvauksessa riittää vauhtia, jopa siinä määrin, että vaikka on itsekkin ollut mukana, joutuu aika ajoin kysymään, olikohan se noin? Se koskee myös puun hintoja, joihin tutkija viittaa useaan kertaan, väliin väittäen niiden olleen jopa ”dramaattisen alhaisia”. Minkäänlaista tilastoaineistoa hänellä ei kuitenkaan ole esittää, ei kotimaasta eikä naapurimaista. Kun tutkijalla oli pääsy Metsäliiton puunhintatilastoihin, olisi ollut mielenkiintoista nähdä, miten Metsäliiton hinnat poikkesivat muun teollisuuden hinnoista, vai poikkesivatko?

Kuten väitöstyöhön kuuluu, Siltala on kahlannut läpi laajan lähdekirjallisuuden. Teoksen hienous on kuitenkin siinä, että se perustuu ennen kaikkea arkistolähteisiin ja haastatteluihin. Hänellä on ollut vapaa pääsy Metsäliiton kuin myös MTK:n arkistoihin. Lisäksi hän on päässyt haastattelemaan Metsäliiton keskeisiä johto- ja luottamustehtävissä olleita sekä muitakin maamme talouselämän vaikuttajia. Myös sanomalehdet, ennen kaikkea Helsingin Sanomat (Jyrki Iivonen), ovat olleet häntä stimuloivana tietolähteenä. Kaiken lähdemateriaalin läpikäyminen on ollut todella iso urakka.

Haastattelut ovat väitöskirjan rikkaus ja samalla myös heikkous. Ne tarjoavat paljon sellaista tietoa, mikä ei ole löydettävissä pöytäkirjoista eikä muista kirjallisista lähteistä. Niiden heikkous on kuitenkin siinä, että ne ovat subjektiivisia – kuten Siltalakin myöntää – ja edustavat muistinvaraista tietoa, mikä tunnetusti ei ole aina kovin luotettavaa. Moni haastatelluista on ollut osallisena tapahtumissa ja haluaa muistaa ne omalla, usein itselle suotuisalla tavalla. Myös tulkinnat keskusteluista vaihtelevat, silloinkin kun ne perustuvat tilaisuudessa tehtyihin muistiinpanoihin.

Haastattelutietojen käytössä on ongelmallista myös näkemysten ristiriitaisuus. Näin on varmasti ollut Siltalankin kohdalla. Hän ei kuitenkaan tuo enemmälti esiin ”todistajalausuntojen” eroja, vaan olisiko niin, että on

valinnut sen tai ne näkemykset, jotka ovat vaikuttaneet uskottavimmilta, parhaiten ”juoneen” soveltuville. Lukijan kannalta ongelmallisuutta lisää se, että haastattelut ovat nimettömiä; ei kerrota kenen haastatellun näkemyksiin kirjoittajan tulkinta perustuu. Sopiikin kysyä, miten luotettava on sellainen todistaja, joka ei uskalla nimellään asioita kertoa? Lukijoita kiusatakseen Siltala on kuitenkin merkinnyt kunkin haastatteluviihteen kohdalle numeron, esimerkiksi ”Haastattelu 38”. Numeroilla ei kuitenkaan ole yhteyttä – vai onko? - haastateltaviin, jotka ovat numeroituina lähdeluettelossa.

Toinen pieni kiusa on siinä, että vahvasti henkilökeskeisessä teoksessa henkilöitä ei aina mainita nimeltä, näin ei etenkään teoksen loppupuolella. Todetaan vain ”pääjohtaja” tai ”Metsä-Serlan johtaja”. Jos kerran nimiä ei voinut suoraan mainita, liitteeksi olisi tullut liittää luettelo teoksessa esiintyvistä yhtiön toimi- ja luottamushenkilöistä ja heidän asemastaan eri aikoina.

Siltala kirjoittaa hyvin ja (enimmäkseen) asiallisesti, mutta myös vauhdikkaasti. Sen kertoo jo kirjan nimi. Samaa dramaattisuutta jatkuu niin väliotsikoissa kuin itse tekstissä; väliin tuntuu, että jopa liikaakin; tarvitaanko väitöskirjatekstiin verbaalista iloittelua ja huhupuheita? Väliin lukija joutuu hätkähtämään. Oliko todella niin, että 1980-luvulla Suomessa meni nurin tuhansia sahoja? Oliko Martinniemen sahan puunhankinta lähes 2 milj. kuutiota? Eivätkö paperitehtaat käytä puuta raaka-aineenaan? Ja oliko Thomestolla suuret metsäomistukset Latviassa? Totta kai, pikkuasioita, niihin ei kannata takertua.

Kun on kyse väitöskirjasta, tapahtumien kulku pyritään sitomaan teoreettisiin viitekehyksiin. Se ei tällaisissa ”tapaustutkimuksissa” ole aina helppoa. Keskeisenä ajatuksena näyttäisi olevan, että osuuskunta- ja yhtiömuotoisessa ”hybriditoiminnassa” osuuskunta-aate joutuisi joustamaan. Näin sanotaan käyneen Metsäliitossa. Se on totta, että metsäteollisuuden perinteinen yhteistyö, jota Siltala nimittää yhteistyökaptalismiksi, murtui sekä sisäisten että ulkoisten, ennen kaikkea kilpailulainsäädännön, paineiden vaikutuksesta. Sitä Siltala ei kuitenkaan ymmärrä (kuten ei Kilpailuvirastokaan), että kilpailulakien pitäisi palvella kuluttajan etuja; tuskin niihin kuuluu se, että paperi- ja puutuotteet maksavat mahdollisimman paljon!

Kirja loppuu lähes töksähtäen vuoteen 2004. Ilman yhteenvetoa ja analyysiä siitä, mitä Metsäliitossa oli neljännesvuosisadan aikana tapahtunut. Oliko onnistuttu vai ei? Oliko päästy ”Puu-Valioksi” ja oliko teollinen laajentuminen edennyt suunnitellusti? Mitä esimerkiksi tapahtui yhtymän puuteollisuuden ”Euroopan-valloitukselle”? Todistetaan vain, että hybridisaatio eli osuuskunta- ja yhtiömuotoisen organisaatio- ja johtamisjärjestelmän sekoittuminen johti mm. hallinnolliseen sekasortoon ja osuuskunta-aatteen hälvenemiseen. Toki puukartellin osalta tarkastelu jatkuu ajallisesti pitemmälle, ja siinä Siltala onnistuuikin tuomaan esiin asian ytimen mm. lainaamalla erästä Metsäliiton johtajaa: ”Kartelli tai ei, huono kartelli, kun johti maailman korkeimpiin puun hintoihin.”

Sikäli Metsäliiton haave ”Puu-Valiosta” oli ihan realistinen, sillä tätä nykyä Metsäliiton osuus maamme puukaupasta on runsas kolmannes, saman verran kuin Valiolla on maitomarkkinoista!

Siltalan mukaan osuustoiminta pyrki sulauttamaan kapitalistisen järjestelmän itseensä, mutta tulikin itse sulautetuksi kapitalismiin. Tuskin kaikki lukijat päätyvät näin radikaaliin tulkintaan, ei etenkään jos tarkastelua olisi jatkettu myöhempään. Ehkä olisi voitu todeta, että ”uholla” oli onnellinen loppu. Metsäliitto on edelleen osuuskunta, joka voi hyvin. Myös osuuskunnan pääosin omistama teollisuus voi hyvin, oikeastaan paremmin kuin kaksi isoa kilpailijaansa. – Eikä osuuskunta-aate ole muutenkaan täysin henkihieverissä, ainakin S-ryhmän uusi pääjohtaja vakuuttaa uskovansa siihen. Mikäli kirjasta tehtäisiin ns. kansanpainos, siinä soisi käsiteltävän edes lyhyesti Metsäliiton kehitys ennen vuotta 1982 sekä viimeisten 10 vuoden aikana. Se avartaisi vielä enemmän.

Esko Pakkanen

Siperiaan karkotettavat metsänhoitajat 1945–1948

Ensi vuonna tulee kuluneeksi 70 vuotta siitä, kun kommunistien kaappaama Valtiollinen Poliisi, Punainen Valpo, Kansallisarkiston tiedostoissa Valpo II, ryhtyi Moskovan välirauhan aikana valmistelemaan luetteloa Siperiaan karkotettavista suomalaisista. Valmistelu tehtiin siltä varalta, että Suomesta olisi tullut Neuvostoliiton satelliitti kuten Virosta ja monista muista maista. Listaa valmisteltiin vuosina 1945–1948. Kun sisäministeri Leino joutui eroamaan, dokumentit pyrittiin hävittämään, mutta pieni osa karkotettavien henkilöiden luetteloista on säilynyt.

On uskottava käsitys, että sisäministeri Yrjö Leino pyrki tosissaan liittämään Suomen Neuvostoliittoon. Viimeksi tämän käsityksen on esittänyt Juhani Suomi Mannerheim-kirjassaan, tosin mainitsematta lähdeään (Suomi 2013, s. 560). Kun tavoite oli tällainen, on selvää, että suunniteltiin myös toimia ajatuksen vastustajien nujertamiseksi.

Seura-lehti julkaisi säilyneen karkotettavien nimilistan vuonna 1992. Nykyisin lista löytyy myös internetistä. Luettelossa on noin 1700 nimeä, kun alkuaan karkotettavien rekisteri lienee ollut kymmeniä tuhansia (Seura (9): 6–12, 84 ja (10). Nykyisin myös internetissä.)

Tämä säilynyt luettelo koskee pääasiassa Suomen henkisiä vaikuttajia kärkinimenään myöhempi tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Erityisen paljon luettelossa oli hengenmiehiä. Kirkkoherran nimikkeellä henkilöitä oli 51, kirkkoherran apulaisia 14, kappalaisia 10 ja suurimpana ryhmänä pastoreita 65. Muutamat piispat, teologian tohtorit ja muut kirkon palvelijat korostavat hengenmiesten asemaa.

Metsäalan historiasta kiinnostuneita luettelo kiinnostaa sikäli, että luettelossa on 60 metsänhoitajaa, jotka on esitetty tämän artikkelin liitteenä. Kaikki eivät ole kuitenkaan alkuperäisellä listalla metsänhoitajan nimikkeellä suoritusta tutkinnosta huolimatta, vaan joitakin on saatettu nimittää ylioppilaiksi. Yksi luettelossa metsänhoitajaksi nimitetty henkilö on jäänyt tuntemattomaksi, sillä hänen nimeään ei löydy metsänhoitajien matrikkeleista tai Hyytiälän kesäkurssien osallistujaluetteloista. Häntä ei ole laskettu mukaan 60 metsänhoitajan lukumäärään. On mahdollista, että lukumäärä on todellisuudessa hieman suurempi, kun etsintä on tehty metsänhoitajan nimikkeen ja oman ammattikunnan tuntemisen perusteella ilman että kaikki 1 700 nimeä olisi tarkistettu metsänhoitajien matrikkeleista.

Valpon työntekijät eivät olleet kovin huolellisia tehdessään luetteloa. Peräti neljä karkotettavaksi suunniteltua metsänhoitajaa oli kaatunut päättyneessä sodassa, ja yksi oli luettelon teon aikaan sotavankina Neuvostoliitossa. Myöskään pienet nimivirheet eivät ole harvinaisia. Punaisesta Valposta kertovien historiateosten mukaan sinne palkatut uudet työntekijät olivat heikosti koulutettuja, mikä selittää virheitä.

Nykyisin näistä karkotettavista metsänhoitajista lienee enää yksi elävien kirjoissa. Useimmat luetteloon joutuneista metsänhoitajista tuskin tiesivät, millaisten suunnitelmien kohteeksi he olivat joutuneet.

On kauan ihmetelty, millaisin perustein Valpon työntekijät olivat valinneet luettelossa olevat Siperiaan karkotettavat henkilöt. Lähes kaikki olivat akateemisia henkilöitä, mutta muuta yhteistä heissä ei vaikuta olevan. Ja miksi mukana on myös Urho Kekkonen, jonka ei luulisi olevan Siperiaan karkotettavien joukossa. Hänhän kuului Moskovan välirauhan aikana rauhanoppositioon, joka vaati uudenlaista suhtautumista suurvalta-asemaa tavoittelevaan Neuvostoliittoon. Sama ihmetys koskee luettelon metsänhoitajia. Mukana on eri-ikäisiä, hyvin erilaisen työuran tehneitä metsänhoitajia, joilla ei vaikuta olevan mitään yhteistä.

Verkkokeskustelussa on myös kysytty, aloitettiinko luettelon tekeminen jo 1930-luvulla joissakin piireissä. Metsänhoitajien lisäksi on muitakin, joita luettelossa nimitetään ylioppilaiksi, vaikka he olivat suorittaneet tutkintonsa jo ennen vuotta 1945, jolloin Punainen Valpo syntyi.

Taustalla Akateeminen Karjala-Seura

Kysymysten ratkaisu saattaa olla yksinkertainen. Kun sattumalta selasin karkotettavien luetteloa ja samalla Akateemisen Karjala-Seuran jäsenistön luetteloa, yhdenmukaisuus alkoi vaikuttaa ilmeiseltä. Jäsenluettelo tuli julkisuuteen 1991 (Kuusi ja Aitola 1991). Aivan kaikki karkotettavat eivät kuitenkaan kuuluneet jäsenluettelon mukaan Akateemiseen Karjala-Seuraan. Poikkeuksia oli tosin hyvin vähän.

Karkotettavien listan liittyminen Akateemiseen Karjala-Seuraan selittää, miksi karkotettavat olivat kaikki miehiä. Akateeminen Karjala-Seura hyväksyi nimittäin vain miehiä jäsenikseen. Edelleen karkotettavissa oli paljon

kirkonmiehiä. Teologit olivat tunnetusti erittäin kiinnostuneita Akateemisesta Karjala-Seurasta. Peräti 35 % miespuolisista teologiopiskelijoista kuului seuraan (Alapuro 1973, s. 85). Pappien suurta merkitystä osoittaa se, että sodan jälkeen muutamat heistä olivat avainasemassa luotaessa inkerinpaikolaisille uusi identiteetti Neuvostoliittoon luovuttamisen estämiseksi (Uola 2011). Ja Urho Kekkosen olo karkotuslistalla on looginen seuraus siitä, että myös hän kuului aikoinaan Akateemiseen Karjala-Seuraan, joskin irtautui siitä myöhemmin.

Tarkka vertailu tehtiin vain metsänhoitajista. Kaikki Siperian luettelossa mainitut 60 metsänhoitajaa olivat kuuluneet opiskeluaikanaan tai akateemisina kansalaisina Akateemiseen Karjala-Seuraan. Listan voimakasta liittymistä seuraan ja vain siihen osoittaa mm. se, ettei ainoakaan Lapuan liikkeen järjestämiin muilutuksiin osallistuneista kuudesta metsänhoitajasta (Siltala 1985) kuulunut Siperiaan karkotettaviin, kun he eivät olleet Akateemisen Karjala-Seuran jäseniä. Valintaa ei siis tehty osoitetun yhteiskunnallisen aktiivisuuden perusteella, vaan mekaanisesti seuran jäsenyyden perusteella.

Jotakin kautta Valpon työntekijät olivat siis saaneet Akateemisen Karjala-Seuran jäsenluetteloja, ja kun niistä kävi ilmi mm. henkilöiden tarkat nimetiedot ja syntymäajat, oli mahdollista selvittää heidän myöhemmät vaiheensa. Niin Valpon haaviin jäi 60 metsänhoitajaa.

Voidaan kuitenkin päätellä, ettei Valpo onnistunut saamaan kaikkia jäsenluetteloja, vaan ainoastaan vanhimmat niistä. Tämä voidaan päätellä siitä, että lukuisat metsänhoitajat, jotka olivat Akateemisen Karjala-Seuran jäseniä, mutta eivät päätyneet karkotettavien luetteloon, ovat kaikki olleet seuran jäseniä vasta aivan 1930-luvun loppuvuosina.

Metsänhoitajien ja muiden maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa opiskelevien osuus ei ollut Akateemisessa Karjala-Seurassa poikkeuksellisen korkea teologeihin verrattuna, mutta kyllä keskiarvoa suurempi. Tiedekunnassa opiskelevista miehistä 22 % kuului seuraan, kun yliopiston keskiarvo oli 19 % (Alapuro 1973, s. 85). Eskelisen tietojen mukaan luottamushenkilöinä olivat kuitenkin metsänhoitajat Esko Kangas, Arvo Lähde ja Eino Nordström (Norio), mutta muuten metsänhoitajien kiinnostus ei ollut mitenkään silmiinpistävä. Ehkä yksi syy oli, että 1930-luvun metsänhoitajien hengen luoja, yliopiston metsänhoitaja tohtori Martti Tertti liittyi Akateemiseen Karjala-Seuraan vasta 1939 oltuaan aiemmin aktiivisena jäsenenä huomattavasti jyrkemmissä poliittisissa liikkeissä (Eskelinen 2004).

Yliopisto-opettajien merkitykseen viittaavat myös teologien kokemukset: teologipuolella arvostettu Akateemista Karjala-Seuraa tukenut opettaja oli Antti J. Pietilä (Innanen 2003, s. 192).

Se, mistä epätäydellisiä tietoja jäsenistä valui Punaiselle Valpolle, on selvittämätön kysymys. Lyhyen aikaa Valpon johdossa oli korkeimman akateemisen koulutuksen saanut tohtori Brusiiin, jolla saattoi olla tarpeellisia yhteyksiä. Lyhytaikainen lähes Valpon marionettina toimiminen mustasi Brusiiinin maineen loppuiäksi (Rinne 2011).

Tiedossa on, että Akateemisen Karjala-Seuran jäsenluetteloja varjeltiin tarkoin. Kuusen ja Aitolan kirjan takakannessa mainostetaan, että Punainen Valpo kaipasi kovasti 1940-luvulla tietoja seuran jäsenistä (Kuusi ja Aitola 1991). Kuvitelma on ollut, ettei Valpo onnistunut, erityisesti siksi, että harhauttamistarkoituksessa laskettiin vuonna 1944 liikkeelle huhu, että kaikki jäsenluettelot ja muut tulenarat asiakirjat oli poltettu. Osittain tämä oli totta, mutta todellisuudessa asiakirjat kätettiin huolellisesti. Tästä on Kuusen ja Aitolan kirjassa seikkailukirjamaista tietoa.

Toisaalta mitään yhteistyökumppaneita ei välttämättä tarvittu: uudet jäsenet luettiin säännöllisesti seuran lehdessä Suomen Heimo.

Viron ja muiden Baltian maiden kohtalot toisen maailmansodan jälkeen osoittavat, että myös suomalaisen karkotuslistaan tulee suhtautua vakavasti. Baltian maista karkotettiin Siperiaan kansakunnan henkisen selkärangan katkaisemiseksi koulutettuja henkilöitä ja yhteiskunnallisia vaikuttajia. Eräistä väestöryhmistä joutui karkotuksen uhriksi 10–50 %. Kun elinolot olivat työleireillä surkeat, kuolleisuus oli suuri. Lisäksi tavansa omaisen 25 vuoden karkotustuomion päätteeksi saattoi tulla kielto palata koskaan synnyinmaahan. Tuore Jukka Rislakin kirja yhdestä suurimmista työleireistä, Vorkutasta, antaa balttien kohtalosta lohduttoman kuvan, vaikka vankileirien saaristo romahtikin viimeistään Neuvostoliiton lakkaamiseen (Rislakki 2013). Ehkä suomalaisten metsänhoitajien kohtalo olisi ollut samanlainen, jos historiankulku olisi saanut pahimman käänteen.

Lista karkotettavista metsänhoitajista saattaa olla erityisesti vanhemmille metsäalan historiasta kiinnostuneille karmeudessaan kiintoisaa luettavaa.

Matti Kärkkäinen

Kirjallisuutta

Alapuro, Risto 1973. Akateeminen Karjala-Seura. Ylioppilasliike ja kansa 1920- ja 1930-luvulla. WSOY. 270 s.

Eskelinen, Heikki 2004. Me tahdoimme suureksi Suomenmaan. Akateemisen Karjala-Seuran historia I. Tausta, organisaatio, aatteet ja asema yhteiskunnassa 1922–1939. WSOY. 401 s.

Innanen, Tapani 2003. Teologiksi nuorena tasavallassa. Suomalaisten teologian ylioppilaiden rekrytoituminen, opiskeluaika ja valmistuminen teologiprofession murroksessa 1918–1929. Suomen Kirkkohistoriallinen Seura. 358 s.

Kuusi, Matti & Aitola, Ville-Paavo (toim.). 1991. Neljätuhatta veljestä, sataneljä elämäntarinaa. AKS:läinen elämäkerrasto. WSOY. 503 s.

Rinne, Matti 2011. Tohtori Brusiinin oikeusopillinen elämä. Teos. 266 s.

Rislakki, Jukka 2013. Vorkuta! Vankileirin kapina ja sen suomalainen johonahmo. WSOY. 416 s.

Siltala, J. 1985. Lapuan liike ja kyyditykset 1930. Otava. 704 s.

Suomi, Juhani 2013. Mannerheim – viimeinen kortti? Ylipäällikkö-presidentti. Siltala. 836 s.

Uola, Mikko (toim.) 2011. AKS:n tie. Akateeminen Karjala-Seura isänmaan ja heimoaatteen asialla. Minerva. 416 s.

<http://siperiaan.blogspot.fi/2007/02/siperiaan-karkoitettavat.html>. Samoin Seura-lehti 1992 (Seura (9): 6–12, 84 ja (10)).

Liite. Punaisen Valpon listan Siperiaan karkotettavat metsänhoitajat (nimi, syntymävuosi ja kotipaikka listan tekemisen aikaan)

Ali-Mattila Kaarlo Markus, 1913, Perho
Alm Johan Olavi, 1906, Rovaniemi
Aromaa Uno Arvi, 1911, Noormarkku
Arppe Toimi Auvo Akseli, 1917, Helsinki
Arvela Jorma Joonas Emil, 1914, Taivalkoski
Aukee Esko Jouko Juhani, 1914, Helsinki
Erkkilä Eneas Eligius, 1907, Helsinki
Haapamäki Martti Eemeli, 1912, Rovaniemi
Harska Armas Adolf, 1912, Mynämäki, Savonlinna
Hermaala Atso Juhani, 1914, Sotkamo
Hiekkala Aaro Ilmari, 1911, Kemijärvi
Hongisto Eero Tapani, 1913, Kivijärvi
Hulkko Eino Eero Kalervo, 1917, Kemijärvi
Järvenpää Paavo, 1911, Hämeenlinna
Kaila Kyösti Väinö Viljami, 1916, Helsinki
Kajava Eljas Leonard, 1917, Oulu
Kaltio Väinö Kalervo, 1910, Kemijärvi
Kangas Mauno Esko, 1906, Helsinki
Kangas Yrjö Sakari, 1915, Helsinki
Karhu Antti Arvid, 1912, Pielisensuu
Karppi Yrjö Kristian, 1916, Kajaani
Karttunen Onni Armas, 1911, Ivalo

Kiiskinen Onni Emil, 1906, Hirvas
Klami Jorma, 1912, Rekola
Knuuti Erns Viljo, 1908, Jyväskylä
Kosonen Erkki Olavi Kaukomieli, 1910, Joensuu
Laurila Tauno Valio Rafael, 1911, Loimaa
Lehtiniemi Toivo Akseli, 1913, Helsinki
Lehtonen Jorma Gerhard Matias, 1910, Helsinki
Lilja Kaarlo Viljo Kultimo, 1905, Helsinki
Lotila Niilo, 1911, Hämeenlinna
Louhi Kaarlo Ilmari, 1914, Rovaniemi
Luomi Martti Sakari, 1917, Kuru
Lähde Arvo V., 1910, Helsinki
Mansala Jaakko Theodor Alfred, 1909, Helsinki
Melamies Mauri Robert, 1916, Helsinki
Melamies Pentti O., 1915, Helsinki
Mietola Toivo, 1915, Yli-Lesti
Mäkelä Kauko Kullervo, 1913, Kymenranta
Norio Eino Åke, 1910, Oulu
Norri Heikki Kalervo, 1918, Kokemäki
Paavola Eero Tuomas, 1916, Heinola
Palosaari Erkki Eemeli, 1909, Rovaniemi
Perttunen Aaro, 1905, Kajaani
Pohjola Mauno Valio, 1913, Keuruu
Revola Paavo Villiam, 1914, Savonlinna
Sajas Väinö Aleksanteri, 1906, Kajaani
Santaholma Pentti O., 1908, Helsinki
Seppälä Kalevi, 1913, Ruovesi
Sirviö Samuli Johannes, 1918, Sotkamo
Taivainen Aito Erkki Johannes, 1915, Pieksämäki
Teeriaho Heimo Johannes, 1909, Oulu
Tulonen Kauko Tapio, 1914, Tampere
Vartiainen Osmo Veikko, 1909, Oulu
Virkkunen Eino Fredrik, 1910, Kemijärvi
Viro Pentti Julius, 1911, Helsinki
Virtala Eino J., 1915
Vuori Pentti Olavi, 1913, Sodankylä
Yli-Vakkuri Paavo, 1914, Helsinki
Yrjö-Koskinen Yrjö Osmo Tapani, 1913, Kuopio

C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

Puheenjohtaja Tapani Tasanen
Myllypurontie 19, 63900 Myllymäki
P. 040 8304132, [tapani.tasanen\(at\)seamk.fi](mailto:tapani.tasanen(at)seamk.fi)
Varapuheenjohtaja Antti Koskimäki

Muut hallituksen jäsenet:

Risto Hyvärinen
Pirkko Kivinen
Maija Kovanen
Helkamari Knaapi
Jaana Laine
Pekka Laurila
Heikki Roiko-Jokela

Taloudenhoitaja Reija Turunen
Lusto, 58450 Punkaharju, [reija.turunen\(at\)lusto.fi](mailto:reija.turunen(at)lusto.fi)

Susikko
Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
2/2014

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750
<http://www.metsahistoria.fi>

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Päätoimittaja: Leena Paaskoski
Ulkoasu: Timo Kilpeläinen & Leena Paaskoski